

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Baltijas jūras reģions: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma reģionālās sadarbības uzlabošanā un reģionālās stratēģijas noteikšanā"

(2009/C 277/08)

Ziņotāja: **Peltola kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 10. jūlijā, nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu:

"Baltijas jūras reģions: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma reģionālās sadarbības uzlabošanā un reģionālās stratēģijas izveidē".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 16. aprīlī. Ziņotāja — Peltola kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 171 balsi par, 6 pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijas četri mērķi, lai veicinātu reģiona 1) ekoloģisko ilgtspēju, 2) labklājību, 3) pieejamību un pievilcību, 4) drošību un drošumu, ir nozīmīgi, pilnīgi pamatoti un savstarpēji papildinoši.

1.2. EESK uzsver organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīmīgo lomu Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā. EESK iesaka Komisijai izveidot Baltijas jūras pilsoniskās sabiedrības konsultatīvu forumu, lai nodrošinātu organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos Baltijas jūras reģiona stratēģijā.

1.3. Baltijas jūras reģiona stratēģijas ārējo attiecību dimensijai jābūt saistītai ar sadarbību Ziemeļu dimensijā, ļaujot veidot ES un trešo valstu līdztiesīgu partnerību.

1.4. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanai būs vajadzīgs atsevišķs budžets, citādi pastāv risks, ka stratēģija paliks tikai politiska paziņojuma līmenī un nesasnies izvirzītos mērķus.

1.5. Ekonomikas izaugsmes un labklājības veicināšanai ir vajadzīgi ES līmeņa institucionāli pasākumi, jo īpaši starptautiskā līgumiskā pamata nostiprināšana. Tas palīdzētu dažādajām ieinteresētajām pusēm, gan uzņēmumiem, gan privātpersonām, veicināt reģionā ekonomikas integrāciju un izaugsmi sekmīgāk nekā līdz šim. EESK ir pārliecināta, ka Baltijas jūras reģiona ekonomikas stiprināšana ievērojami veicinās reģiona pievilcību un sekmēs Baltijas jūras zīmola radīšanu. Ekonomikas izaugsme būtu saistīta ar nozīmīgiem ieguvumiem visā ES, pilnveidojot iekšējo tirgu darbību un ekonomikas integrāciju.

1.6. EESK uzskata, ka HELCOM rīcības plāna īstenošana, par ko vienojušās ES un Baltijas jūras piekrastes valstis, ir vislabākais veids, kā aizsargāt Baltijas jūras vidi.

1.7. EESK ir pārliecināta, ka turpmāk iedzīvotāju aktīva līdzdalība kļūs aizvien nozīmīgāka pat tajās teritorijās un jomās, kuras līdz šim tradicionāli vadījis valsts sektors. Labs iepriekš minētā piemērs ir vides aizsardzība Baltijas jūras reģionā.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Savienība šobrīd izstrādā Baltijas jūras reģiona stratēģiju. Eiropas Parlaments 2006. gada novembrī pieņēma rezolūciju par ES Baltijas jūras reģiona stratēģijas izstrādi. Eiropadome 2007. gada decembrī lūdza Komisijai izstrādāt stratēģiju līdz 2009. gada jūnijam. Minētajā stratēģijā ir izklāstīti visnozīmīgākie kritēriji turpmākās reģionālās sadarbības uzlabošanai Baltijas jūras reģionā. Komisija izstrādā stratēģiju kā reģionālās politikas iniciatīvu. Kopumā sagatavošanas darbā piedalās 19 Komisijas ģenerāldirektorāti.

2.2. Stratēģijā ir izvirzīti četri mērķi, proti, Baltijas reģionam (1) jāklūst par 1) ekoloģiski ilgtspējīgu vietu, 2) par labklājības vietu, 3) par pieejamāku un pievilcīgāku vietu, un 4) par drošu vietu. EESK uzskata, ka šie mērķi attiecībā uz Baltijas jūras reģionu ir gan nozīmīgi, gan labi pamatoti, gan savstarpēji papildinoši. Arī Baltijas jūras reģiona skaidras identitātes izveidošanas ideja ir pilnīgi pamatota. Ierosinot ieteikumus par labāku pārvaldību, Baltijas jūras reģiona stratēģija būs vērsta arī uz procedūru vienkāršošanu un birokrātijas mazināšanu.

(1) Šajā atzinumā Baltijas reģions nozīmē valstis gar Baltijas jūras krasta līniju, kas ir Somija, Zviedrija, Dānija, Vācija, Polija, Igaunija, Latvija, Lietuva un Krievija. Visas minētās valstis, izņemot Krieviju, ir Eiropas Savienības dalībvalstis.

2.3. Komisijas izstrādātās Baltijas jūras reģiona stratēģijas saturs un vispārējā nostāja ir balstīta uz atklātu dialogu ar sabiedrību un plašām konsultācijām ar ieinteresētajām pusēm. Papildus šiem apaļā galda sarunu pasākumiem viedokļu un uzskatu noskaidrošanai tika izmantotas konsultācijas ar sabiedrību internetā ⁽²⁾. EESK atbalsta Eiropas Komisijas izraudzīto pieeju.

2.4. Eiropadome tiks iepazīstināta ar Baltijas jūras reģiona stratēģiju 2009. gada 19. jūnijā. Paredzēts, ka stratēģijas īstenošanas plāns būs ļoti praktisks dokuments, kurā noteiktas atbildīgās puses un izpildes grafiki un kurā vajadzības gadījumā var iekļaut papildu pasākumus. Stratēģijas īstenošana sāksies ES prezidējošās valsts Zviedrijas darbības laikā, un darbs turpināsies citu Baltijas jūras valstu prezidentūru laikā; pirmā no tām būs Polija 2011. gadā, pēc tam Dānija un Lietuva attiecīgi 2012. un 2013. gadā.

2.5. ES Baltijas jūras reģiona stratēģijas ārējo attiecību dimensija ir saistīta ar sadarbību Ziemeļu dimensijā ⁽³⁾. Ziemeļu dimensija ir instruments, ar kura palīdzību ES un Krievija kopā ar Norvēģiju un Islandi īsteno politiku noteiktās sadarbības jomās Ziemeļeiropā. Sadarbība Ziemeļu dimensijā ļaus izveidot ES un trešo valstu līdztiesīgu partnerību. EESK noteikti atbalsta visu Baltijas jūras valstu iekļaušanu kopīgos Baltijas jūras reģiona projektos. Tādēļ Krievijas līdzdalībai un saistībām Baltijas jūras valstu sadarbībā ir izšķiroša nozīme jau no paša sākuma. Turklāt EESK aicina Baltijas jūras reģiona valstis Norvēģiju un Islandi turpināt savstarpējo sadarbību, kurai ir ciešas vēsturiskās, ekonomiskās un kultūras saknes.

2.6. Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanai nav paredzēti jauni finansēšanas instrumenti. Pieejamie finansējuma avoti ir ES struktūrfondi (55 miljardi EUR Baltijas jūras reģionam 2007.–2013. gadā), valsts finansējums katrā Baltijas jūras valstī un iespēja saņemt finansējumu no starptautiskām finanšu iestādēm, piemēram, EIB, Ziemeļvalstu Investīciju bankas (NIB) un ERAB. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanai efektīvāk jāizmanto dažādi ES finansējuma avoti.

2.7. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanai būs vajadzīgs atsevišķs budžets, citādi pastāv risks, ka stratēģija paliks tikai politiska paziņojuma līmenī un nesasnies izvirzītos mērķus. Finansējuma jautājumam EESK vairāk pievērsīsies kādā no nākamajiem atzinumiem.

3. Organizētas pilsoniskās sabiedrības loma Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā.

3.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir aktīvi iesaistījusi pilsoniskās sabiedrības organizācijas Baltijas jūras reģiona stratēģijas izstrādē: to aktīva līdzdalība ir vajadzīga arī stratēģijas rīcības

plāna īstenošanā. EESK uzsver, ka bez organizētas pilsoniskās sabiedrības patiesas intereses par Baltijas jūras reģiona stratēģiju nebūs iespējams īstenot stratēģijas pasākumus un sasniegt tās mērķus.

3.2. Šobrīd daudzu dažādu organizāciju, piemēram, NVO, patērētāju aizsardzības organizāciju, uzņēmējdarbības vai dabas aizsardzības grupu nozīmīgais darbs bieži vien nepārsniedz ieteikumu līmeni. Zināšanas par to darbu ir nepilnīgas, un praktiski pasākumi, iespējams, nekad neīstenosies.

3.3. Reģioni, pilsētas un organizētas pilsoniskās sabiedrības apvienības, tāpat kā valsts iestādes, ir galvenie Baltijas jūras reģiona dalībnieki. EESK uzskata, ka ir jāprecizē to dažādie uzdevumi, lai rosinātu organizācijas sadarboties un izvērst sadarbības pasākumus. Efektīvāk koordinējot programmas un sistemātiski ņemot vērā Baltijas jūras reģiona stratēģijas prioritātes, jāievieš skaidrība arī mulsinošajā virknē iniciatīvu un projektu, kurus īsteno saskaņā ar dažādajām finansējuma programmām.

3.4. EESK ir nobažījies par Baltijas jūras reģiona stratēģijas rīcības plāna praktisko īstenošanu un uzraudzību, tādēļ tā iesaka Komisijai izveidot Baltijas jūras pilsoniskās sabiedrības konsultatīvu forumu, kura uzdevumi būtu šādi:

- nodrošināt organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalību Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā;
- attiecīgajām Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanas iestādēm darīt zināmu organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokli un ieteikumus par svarīgākajiem jautājumiem;
- veicināt organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvu līdzdalību valstīs, kas ir iesaistītas Baltijas jūras reģiona stratēģijā;
- veicināt organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalību Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā reģionālajā, valsts un ES līmenī;
- gan ES dalībvalstīs, gan citās valstīs, kas īsteno stratēģiju, sekmēt un rosināt publisku diskusiju un sabiedrības informētību par Baltijas jūras reģiona stratēģijas pasākumiem, gūtajiem panākumiem un sasniedzamajiem mērķiem;
- izmantot dažādus līdzekļus, piemēram, apmeklējumus, darbseminārus un paraugprakses izplatīšanu, lai veicinātu reģionālo pilsoniskās sabiedrības grupu (gan ES, gan ārpus tās) vienota informācijas tīkla izveidi.

⁽²⁾ Pirmās apaļā galda sarunas notika 2008. gada 30. septembrī Stokholmā un otrās — 2009. gada 5. un 6. februārī Rostokā. Papildus apaļā galda pasākumi notika 2008. gada 18.–19. septembrī Kauņā, 2008. gada 13. novembrī Gdanškā, 2008. gada 1.–2. decembrī Kopenhāgenā un 2008. gada 9. decembrī Helsinkos. Konsultācijas internetā notika no 2008. gada 3. novembra līdz 31. decembrim.

⁽³⁾ OV C 309, 16.12.2006., 91. lpp.

3.5. EESK ir gatava sākt Baltijas jūras reģiona pilsoniskās sabiedrības foruma izveides darbu attiecībā uz tā uzdevumiem, sastāvu un darbību. EESK izveidotie sakari ar reģionālajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tās pieredze līdzīgās jomās ļaus tai vadīt foruma darbību. Pēc organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvas līdzdalības nodrošināšanas tādos projektos kā Vidusjūras reģiona sadarbība ⁽⁴⁾ un sakaru nodibināšana Melnās jūras reģionā ⁽⁵⁾, EESK ir ļoti pozitīva pieredze un tās rīcībā ir funkcionāli modeļi.

4. Baltijas jūras reģiona veidošana par plaukstošu ekonomikas zonu.

4.1. ES iekšējā tirgus efektīva īstenošana reģionā ir saistīta ar ļoti nozīmīgiem ieguvumiem ekonomikas izaugsme. ES, dalībvalstis un starptautiskas organizācijas veido institucionālas struktūras, kas nostiprina ekonomiskās attiecības Baltijas jūras reģionā un ļauj tam attīstīties. Tomēr ir skaidrs, ka par ekonomisko integrāciju ir atbildīgi paši ekonomikas jomas dalībnieki — uzņēmumi un privātpersonas. Tādējādi tas būs faktors, kas noteiks, cik sekmīgi norisināsies Baltijas jūras reģiona ekonomikas integrācija un cik strauja būs ekonomikas izaugsme. EESK ir pārliecināta, ka Baltijas jūras reģiona ekonomikas stiprināšana ievērojami veicinās reģiona pievilcību un sekmēs Baltijas jūras zīmola radīšanu. Baltijas jūras reģiona ekonomikas stiprināšana labvēlīgi ietekmēs visu ES kopumā.

4.2. Turpmāk tekstā tiks izklāstītas tirgus integrācijas galvenās prioritātes un izaugsmes veicināšanas pasākumi Baltijas jūras tautsaimniecības reģionā.

4.2.1. Starptautiskā līgumiskā pamata nostiprināšana.

4.2.1.1. Lai izmantotu Baltijas jūras reģiona ekonomikas iespējas, pirmām kārtām ir ievērojami jāpaplašina starptautiskais līgumiskais pamats, kā arī vajadzīga dziļāka Eiropas integrācija. Kaut arī Krievijas dalība PTO un tās jaunie sadarbības nolīgumi ar ES (jaunais ES un Krievijas nolīgums) neattiecas tikai un vienīgi uz Baltijas jūras reģionu, no tiem iespējamais ieguvums reģionam ir ļoti nozīmīgs, jo tas ir reģionālās ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks un attīstības veicinātājs. Baltijas jūra ir Krievijas un Āzijas produktu visnozīmīgākais dabiskais eksporta ceļš uz Eiropu.

4.2.1.2. EESK izsaka bažas par to, ka Krievija nav parakstītajam valsts ES Baltijas jūras reģiona programmai (*INTERREG IVB 2007–2013*), kuras mērķis ir padarīt minēto reģionu par pievilcīgu vietu investīcijām, dzīvei un darbam.

⁽⁴⁾ EESK, pamatojoties uz pilnvarām, kas tai piešķirtas ar Barselonas deklarāciju, 1995. gadā izveidoja ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu tīklu Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs.

⁽⁵⁾ OV C 27, 3.2.2009., 144. lpp.

4.2.1.3. ES un tās dalībvalstu lēmumu pieņemšanas pilnvaras attiecas uz vairākiem līguma noteikumiem, kas varētu ļoti pozitīvi ietekmēt Baltijas jūras reģionu. Piemēram, šobrīd uzņēmumam, kas darbojas visās deviņās Baltijas jūras reģiona valstīs, jāizmanto līdz astoņām dažādām valūtām. *Euro* zonā ietilpst tikai Somija un Vācija. Ir ļoti svarīgi paplašināt ekonomikas un monetāro savienību, lai tajā ietvertu Dāniju, Zviedriju, Igauniju, Latviju, Lietuvu un Poliju. Jo īpaši Dānijas un Zviedrijas iniciatīva pievienoties ekonomikas un monetārajai savienībai piešķirtu efektivitāti un ticamību centieniem pilnībā izmantot Baltijas jūras tautsaimniecības reģiona potenciālu.

4.2.2. Iekšējā tirgus darbības veicināšana.

4.2.2.1. Ir jādarā vairāk, lai nodrošinātu Baltijas jūras iekšējā tirgus pareizu darbību. Palielinoties specializācijai, aizvien vairāk uzņēmumu darbojas dažādos starptautiskos tīklos, kas izveidoti atbilstoši darbības jomai. Pateicoties klientiem, apakšuzņēmējiem un uzņēmējdarbības partneriem, uzņēmumiem ir saiknes ar tirgiem un ražotājiem visā Baltijas jūras reģionā. Palielinoties pārrobežu tirdzniecības darījumu skaitam, Baltijas jūras reģionā ir svarīgi izveidot tik viendabīgu tirgus zonu, cik vien iespējams, lai netiktu kavēta preču un pakalpojumu tirdzniecība, valsts un pašvaldību iepirkumi un investīciju plūsma, kā arī netraucēti darbotos kapitāla un darba tirgi.

4.2.2.2. Jaunā Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2010. gadā varētu būt ļoti svarīga Baltijas jūras reģiona ES dalībvalstīm. Ar līgumu tiek stiprināta ES kompetence nozīmīgās jomās, piemēram, saistībā ar muitas savienību, konkurences noteikumiem un tirdzniecības politiku.

4.2.2.3. Būtiska ir arī pēc iespējas vienveidīgāka ES tiesību aktu piemērošana. Piemēram, viena no atjauninātās Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas galvenajām sastāvdaļām ir pakalpojumu direktīva, kas dalībvalstīs jāīsteno līdz 2009. gada 28. decembrim. Eiropas TRK (*Eurochambres*) ⁽⁶⁾ 2009. gada februāra ziņojumā ⁽⁷⁾ cita starpā uzsvertas minētās direktīvas īstenošanas nozīmīgas atšķirības ES valstīs Baltijas jūras reģionā gan attiecībā uz tās īstenošanas grafiku, gan būtību. Pašreizējā situācijā ES dalībvalstīm Baltijas jūras reģionā ir lieliska iespēja sadarboties, lai izveidotu standartizētu, centralizētu uzņēmējdarbības sistēmu pakalpojumu sniedzējiem. Minētajā uzņēmējdarbības sistēmā jāprecizē atļauju izsniegšanas kārtība pakalpojumu sniegšanai, jāatvieglo informācijas ieguve par administratīvajām formalitātēm un patērētāju aizsardzību, kā arī jāatvieglo pakalpojumu sniedzēju pārcelšanās no vienas dalībvalsts uz citu.

⁽⁶⁾ Eiropas Tirdzniecības un rūpniecības kameru apvienība.

⁽⁷⁾ Ceturtais pārskats par pakalpojumu direktīvas īstenošanu (www.eurochambres.eu).

4.2.2.4. Vairākas nozīmīgas Baltijas jūras reģiona nozares neietilpst pakalpojumu direktīvas darbības jomā. Tas attiecas uz dažiem transporta pakalpojumiem, pagaidu darbinieku aģentūrām, finanšu pakalpojumiem un veselības aprūpes pakalpojumiem. Arī šiem pakalpojumiem ir vajadzīga iekšējā tirgus pareiza darbība, īpaši, ja vēlamies, lai uzņēmumi aktīvi sniegtu pakalpojumus.

4.2.2.5. Dažādi tirdzniecības šķēršļi joprojām attur uzņēmumus no efektīvas darbības Baltijas jūras reģionā. Eiropas Savienībai un citiem dalībniekiem joprojām ir daudz darāmā Baltijas jūras reģionā, lai nostiprinātu tiesiskuma pamatprincipus un it īpaši izskaustu korupciju.

4.2.2.6. EESK vēlas vērst uzmanību uz izcilu piemēru par tirdzniecības starp ES un Krieviju atvieglošanu. Izmēģinājuma projekts par muitošanas datu elektronisko pārsūtīšanu sākās 2009. gada 1. janvārī. No paša sākuma projektā ir iesaistīta Krievija un astoņas ES valstis, no tām — trīs Baltijas reģiona valstis (Latvija, Zviedrija un Somija). Vēl trīs Baltijas valstis (Lietuva, Igaunija un Polija) iesaistīsies projektā vēlāk 2009. gadā. Minētais projekts ir pirmais solis, lai modernizētu muitas procedūras starp Krieviju un ES. Ir jāturpina saskaņošana, lai atvieglotu muitošanu un vienlaikus samazinātu noziedzīgu darbību šajā jomā. Saskaņošana uzlabos loģistiku un samazinās uzņēmumu izmaksas.

4.2.3. Infrastruktūra.

4.2.3.1. Infrastruktūrai ir nepieciešami jūras, upju, sauszemes un gaisa transporta ceļu savienojumi pāri valstu robežām. Ir vajadzīga konkurence un kopīga plānošana, lai maršrutus varētu savienot bez problēmām. Lielāka uzmanība jāvelta arī kvalitātei. Ir vajadzīga gan ES dalībvalstu sadarbība, gan jo īpaši sadarbība ar Krieviju, lai attīstītu lētas un efektīvas transporta ķēdes un izvairotos no sastrēgumiem. To varētu īstenot, modernizējot un saskaņojot Baltijas jūras reģiona automaģistrāļu koncepciju, Eiropas transporta tīklu TEN-T⁽⁸⁾ politiku un Ziemeļu dimensijas transporta un loģistikas partnerību. Visu iepriekš minēto jautājumu analīzē būtu jāiekļauj ES dalībvalstu kaimiņvalstis un Eiropas transporta ceļi. Tas ir galvenais noteikums, lai uzlabotu preču, pakalpojumu un darbaspēka mobilitāti.

4.2.4. Ekonomikas izaugsmes veicināšana.

4.2.4.1. Vairāki pētījumi liecina, ka pastāv labvēlīga savstarpēja saikne starp ekonomikas izaugsmi un tiesību sistēmas efektivitāti⁽⁹⁾. Īpašuma nepietiekama aizsardzība, korupcija un nenoteiktība attiecībā uz līgumu ievērošanu un tiesu iestāžu neatkarību, kā

arī tiesību aktu nekonsekventa piemērošana un interpretēšana kopumā palēnina ekonomikas izaugsmi. Tas padara ieguldījumus riskantākus, un ieguldījumu plūsma apstājas. Baltijas jūras reģiona valstis varētu vienoties par kopīgiem pasākumiem, lai novērstu trūkums minētajās jomās. Baltijas jūras reģiona stratēģija būtu lielisks pamats šādai rīcībai.

4.2.4.2. Baltijas jūras reģiona deviņas valstis ir ļoti atšķirīgas daudzos aspektos. Baltijas jūras reģiona valstis un to saimnieciskās attiecības ir būtiski mainījušās pēdējo 20 gadu laikā. Katrā valstī ir atšķirīgs ekonomikas attīstības līmenis un ražošanas struktūras, un efektīvāk nekā līdz šim būtu jāizmanto jaunas uzņēmējdarbības iespējas, ko rada piedāvājuma, pieprasījuma un daudzveidīguma atšķirības. Komerčiāli un ekonomiski ilgtspējīgi būtu jāizmanto lielās reģiona norises, piemēram, Eiropas integrācija, Krievijas starptautiskā statusa maiņa un enerģijas, preču un pakalpojumu tirgus pārmaiņas. Tas nozīmē, ka jānodrošina pilsoniskās sabiedrības dalībnieku darbībai labvēlīgi apstākļi un stimuli.

4.2.4.3. EESK vēlas uzsvērt, ka ekonomikas izaugsme un efektīva ražošana ne vienmēr ir pretrunā ar rūpēm par vidi. Gluži pretēji, būtu jāizceļ labvēlīgās iespējas, ko piedāvā augošas un daudzveidīgas ekonomikas mijiedarbība ar tīrāku vidi.

4.2.5. Sadarbība pētniecības un jauninājumu jomā.

4.2.5.1. Baltijas jūras reģionā ir uzsākti interesanti starptautiski inovāciju kopprojekti, pamatojoties uz klasteriem. Piemēram, *Nordisk* Jauninājumu centrs (*NICE*) ir uzsācis vairāk nekā 100 dažādu projektu un izveidojis pārrobežu tīklus, kas iedalīti dažādās tematiskajās grupās: radošās nozares, vides tehnoloģija, mikro tehnoloģija un nanotehnoloģija, inovatīva celtniecība, uztura bagātinātāji un pārtikas nekaitīgums.

4.2.5.2. EESK piešķir lielu nozīmi tā dēvētajai piektajai brīvībai, kā arī pētnieku, studentu un skolotāju sadarbībai un publiskā un privātā sektora sadarbībai. Būtu jācenšas veicināt pētniecības personāla apmaiņu starp pētniecības institūtiem un universitātēm. Piemēram, lai attīstītu apstākļus klasteru darbībai, ir jālikvidē valstu šķēršļi pētniecības finansēšanai, izveidojot Baltijas jūras valstīs kopīgu sistēmu, kas ļautu apvienot valstu resursus pētniecības finansēšanai. Saskaņā ar atjaunināto Lisabonas stratēģiju katrā ES dalībvalstij Baltijas jūras reģionā būtu jācenšas palielināt savu ieguldījumu pētniecībā un izstrādē, atvēlot tām līdz trim procentiem no nacionālā kopprodukta.

⁽⁸⁾ http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/consultations/2009_04_30_ten_t_green_paper_en.htm.

⁽⁹⁾ Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas 2005. gada pārejas ziņojums "Uzņēmējdarbība pārejas periodā un Pasaules Banka (2008). Makroekonomikas un izaugsmes pētniecības programma/Investīciju klimats un izaugsmes mikroekonomika/Iestādes un pārvaldība". Sk. arī <http://www.enterprisesurveys.org/> par uzņēmējdarbības apstākļiem dažādās valstīs.

4.2.5.3. Astoņu Baltijas jūras reģiona valstu, kas ir ES dalībvalstis, zinātnes un pētniecības kopienas ir aktīvi piedalījušās *BONUS ERA-NET* projektos. Komisija 2008. gadā apstiprināja Kopīgo Baltijas jūras pētniecības programmu (*BONUS+*), kas ir ES 7. pētniecības pamatprogrammas daļa un ko kopīgi finansē ES un Baltijas jūras piekrastes valstu pētniecības finansēšanas iestādes. EESK ļoti atzinīgi vērtē šīs jaunās pastāvīgās Baltijas jūras pētniecības programmas *BONUS+* izveidi un jo īpaši cer, ka tās rezultātiem būs lielāka ietekme uz Baltijas jūras aizsardzību un reģiona ilgtspējīgu attīstību, nekā tas ir bijis līdz šim.

4.2.6. Darbaspēka mobilitāte.

4.2.6.1. Kaut arī pēc ES paplašināšanās šajā reģionā ir pagājuši pieci gadi, darbaspēka brīva pārvietošanās ES teritorijā vēl nav panākta. Tomēr no 2008. gada 30. marta uz visām ES Baltijas jūras reģiona dalībvalstīm attiecas Šengenas līguma noteikumi, kas atvieglo personu brīvu pārvietošanos. EESK uzskata, ka ir jālikvidē pārejas periodi attiecībā uz darbaspēka brīvu pārvietošanos. Darbaspēka un īpašo zināšanu brīva pārvietošanās no vienas valsts uz citu, tā dēvētā "smadzeņu aprīte", ir izdevīga visiem. Lai nodrošinātu kvalificēta darbaspēka pieejamību, visā Baltijas jūras reģionā nekavējoties jāpieņem uz nodarbinātību balstīta imigrācijas politika. Tas ir vajadzīgs pat tad, ja ekonomikas izaugsmes palēnināšanās laikā šķiet, ka darbaspēka piedāvājums reģionā kādu laiku palielinās. Būtu jāpieliek pūles arī, lai turpinātu veicināt darba piedāvājumu saskaņošanu ar darba ņēmēju prasēm. Ir jāsaskaņo darba kultūra un minimālie darba noteikumi, lai novērstu konkurences kropļojumus un nodrošinātu darba ņēmēju pamattiesības. Attiecībā uz cilvēku apmācību atbilstoši darba tirgus prasībām, jāizvirza mērķis izveidot kopīgu arodapmācības struktūru un profesionālās kvalifikācijas sarakstu. Vēl jāveic liels darbs visā Baltijas jūras reģionā, lai veicinātu nodarbinātības stimulus un atvieglotu pārcelšanos no vienas vietas vai valsts uz citu vietu vai valsti.

4.2.6.2. Baltijas jūras darba ņēmēju tīkls (*BSLN*) tikko ir uzsācis kopīgu trīsgadīgu projektu, kurā iesaistīti desmitiem partneru no dažādām reģiona valstīm. Tīkla mērķis ir izveidot Baltijas jūras reģionu par pārrobežu darba tirgus politikas Eiropas modeli un par pievilcīgu vietu dzīvošanai, darbam un ieguldījumiem. Baltijas jūras arodbiedrību tīkls (*BASTUN*) ir viens no galvenajiem *BSLN* projektā iesaistītajiem partneriem ⁽¹⁰⁾.

5. Veidot Baltijas jūras reģionā videi draudzīgu, ilgtspējīgu attīstību.

5.1. Mērķis ir veidot Baltijas jūras reģionu par ekoloģiski ilgtspējīgu teritoriju. Baltijas jūra ir relatīvi mazs, sekls sāļa ūdens baseins, kas no ekoloģijas viedokļa nozīmē ļoti neaizsargātu teritoriju.

5.2. Pēdējo divdesmit gadu laikā Baltijas jūras stāvoklis ir nopietni pasliktinājies. Notekūdeņu novadīšana tajā joprojām nenodrošina ekoloģisku ilgtspēju. Baltijas jūras eutrofikācija un augstais vides toksīnu līmenis tajā nozīmē, ka barības vielu līmenis paaugstinās un aļģu ziedu un citas floras sastopamības biežums palielinās. Aļģu ziedu savairošanās tieši izraisa to galveno barības vielu — slāpekļa un fosfora — augstais līmenis.

5.3. Baltijas jūras sateces baseinā dzīvo vairāk nekā 85 miljoni iedzīvotāju, un viņi aizvien vairāk apzinās stāvokļa nopietnību. Problēma, kas traucē veikt Baltijas jūras aizsardzības pasākumus, ir tā, ka Baltijas jūras piekrastē atrodas deviņas valstis dažādās attīstības stadijās, un apmēram divpadsmit valstis, ieskaitot Baltkrieviju un Ukrainu, atrodas tās sateces baseinā. Tas ir sarežģītājs dažādo dalībnieku darba koordināciju. EESK uzskata, ka Baltijas jūras satraucošā stāvokļa dēļ ir obligāti nepieciešami ātri un efektīvi pārrobežu pasākumi ⁽¹¹⁾.

5.4. EESK uzskata, ka visstraujākais un rentablākais veids, kā uzlabot Baltijas jūras stāvokli kopumā, ir likvidēt visbīstamākos piesārņojuma avotus vietējā līmenī. Piemēram, Somijas jūras līča visbīstamākais atsevišķais piesārņotājs ir Sanktpēterburgas pilsēta, kas joprojām nepietiekami attīra notekūdeņus no barības vielām. Pašlaik šajā jomā ir panākts ievērojams progress. Tās lielākajā notekūdeņu attīrīšanas iekārtā, kuru nodeva ekspluatācijā 2007. gadā, fosfora ķīmiskā nogulsnešana notekūdeņos ir veicinājusi fosfora piesārņojuma un aļģu ziedu nozīmīgu samazināšanos Somijas jūras līcī. Gaistošas emisijas no tādiem avotiem kā lauksaimniecība ir efektīvāk jālikvidē visās Baltijas jūras piekrastes valstīs. Gaistošo emisiju samazināšana būtiski uzlabotu piekrastes ūdeņu stāvokli.

5.5. EESK uzskata, ka *HELCOM* Baltijas jūras rīcības plāns ⁽¹²⁾ ir vissvarīgākais instruments eutrofikācijas apturēšanai Baltijas jūrā. Visas Baltijas jūras piekrastes valstis un Komisija parakstīja minēto nolīgumu 2007. gadā.

6. Enerģētika un kuģošanas drošība.

6.1. EESK ir izstrādājusi atsevišķu atzinumu par ES enerģētikas politikas ārējo dimensiju ⁽¹³⁾, kurā norādīts, ka ES piešķir īpašu nozīmi enerģētikas jautājumiem, kas saistīti ar Baltijas jūras reģiona stratēģiju. Sadarbība enerģētikas jomā šajā reģionā galvenokārt aptver enerģijas patērētājvalstis un enerģijas tranzītvalstis. Galvenā iezīme ir saikne ar Krieviju. Vienai no galvenajām prioritātēm Baltijas jūras reģionā vajadzētu būt jauna ES un Krievijas nolīguma noslēgšanai, pamatojoties uz savstarpīguma un abpusējas sapratnes principiem, kas attiecas arī uz enerģētikas jautājumiem. Krievijai būtu jāatļauj gāzes tranzīts pa tai piederošo tīklu, kā arī jāļauj Eiropas uzņēmumiem ieguldīt tās enerģijas tīklos un enerģijas avotos.

⁽¹⁰⁾ Partneri ir galvenās darba ņēmēju organizācijas, starptautiskās darba ņēmēju federācijas, Baltijas jūras valstu padome (*CBSS*), galvenās darba devēju organizācijas un Vācijas Sociālās un apmācības politikas institūts.

⁽¹¹⁾ <http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/balticseascocard2008.pdf>.

⁽¹²⁾ www.helcom.fi.

⁽¹³⁾ OV C 182, 4.8.2009., 8. lpp.

6.2. Tā kā Baltijas jūras traušlā ekosistēma jau ir nopietni piesārņota, *Nord Stream* Baltijas gāzes vada projektam jāatbilst stingrām drošuma un vides prasībām. Piemēram, pēc Otrā pasaules kara Baltijas jūrā tika nogremdēta munīcija, ieroči un ķīmiskie ieroči, un neviens nezina, kur tieši tie atrodas un kādā stāvoklī tie ir. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta 2008. gada 8. jūnija rezolūciju⁽¹⁴⁾ un aicina *Nord Stream Baltic* projektā iesaistītās puses nopietni izvērtēt alternatīvas iespējas gāzes vada būvniecībai sauszemes teritorijā. Neatkarīgi no *Nord Stream* gāzes vada turpmākā likteņa, arī Krievijai bez nosacījumiem jāievēro ES gāzes tirgus tiesiskais regulējums, tostarp attiecībā uz trešo personu piekļuvi.

6.2.1. Kuģošanas drošums izraisa īpašas bažas Baltijas jūras piekrastes valstīs. Viena no lielākajām vides problēmām ir pa Baltijas jūru transportētais naftas apjoms, kas pēdējo piecpadsmit gadu laikā palielinājies septiņas reizes. Pa Baltijas jūru transportētais naftas apjoms 2007. gadā bija 145 miljoni tonnu, un tiek prognozēts, ka līdz 2015. gadam tas sasnies 240 miljonus tonnu. Baltijas jūras piekrastes valstu sadarbības rezultātā Starptautiskā jūrniecības organizācija (SJO) ir noteikusi Baltijas jūru par īpaši jutīgu zonu (PSSA). Iespējamo naftas noplūdi palīdzēs novērst kuģi ar dubultu apakšējo daļu un dubultu korpusu, kuru izmantošana būs obligāta, sākot ar 2010. gadu. EESK tomēr mudina Baltijas jūras reģiona valstis izstrādāt kopīgu monitoringa un informācijas apmaiņas sistēmu kuģošanas drošības veicināšanai.

6.2.2. Barības vielu emisiju no kuģiem var samazināt, grozot prasības par notekūdeņiem, kas minētas MARPOL Konvencijas IV pielikumā. Direktīvas 2000/59/EK mērķis ir palielināt kuģu radīto atkritumu un notekūdeņu uzņemšanas iekārtu skaitu ostās. Brīvprātīgu rīcību notekūdeņu novadīšanas mazināšanai var rosināt arī, piemēram, palielinot kuģu radīto atkritumu uzņemšanas iekārtu skaitu un tīlpumu ostās. Baltijas jūras ostām jānodrošina, ka to darbības nosacījumi ir pietiekami elastīgi un efektīvi attiecībā uz lieliem pasažieru kuģiem⁽¹⁵⁾.

6.3. Kaut arī kuģu notekūdeņu novadīšana būtiski neietekmē Baltijas jūras eitrofikāciju, to apjomu samazināt ir vieglāk nekā gaistošās emisijas, tādēļ tam ir jāpievērš uzmanība.

7. Lauksaimniecības emisiju samazināšana.

7.1. HELCOM Baltijas jūras rīcības plānā ir skaidri izklāstīti visu Baltijas jūras reģiona valstu minimālie mērķi attiecībā uz barības vielu radīto piesārņojumu. Minēto mērķu sasniegšanai konkrētas

⁽¹⁴⁾ Eiropas Parlamenta 2008. gada 8. jūnija rezolūcija par gāzesvada, ko plānots būvēt Baltijas jūrā, lai savienotu Krieviju un Vāciju, ietekmi uz vidi (lūgumraksti 0614/2007 un 0952/2007) (2007/2118(INI)).

⁽¹⁵⁾ Būtu pilnībā jāpieņem arī HELCOM ieteikums Nr. 28E10 (*Application of the no-special-fee system to ship-generated wastes and marine litter caught in fishing nets in the Baltic Sea area*).

ES kopējās lauksaimniecības politikas jomas ir jāizstrādā tā, lai tiktu ņemti vērā Baltijas jūras reģiona īpašie lauksaimnieciskās ražošanas un vides apstākļi⁽¹⁶⁾.

Šai sakarā atzinīgi vērtējams fakts, ka Komisijas izstrādātajā rīcības plāna projektā lielā mērā ņemti vērā Baltijas jūras reģiona valstu lauksaimniecības organizāciju priekšlikumi attiecībā uz ilgtspējību, vidi un lauksaimniecību. Tostarp minami, piemēram, konkrētāki pasākumi tādās jomās kā vides tehnoloģijas, konsultācijas, mēslojuma apsaimniekošana un ES noteikumu par pesticīdiem, barību un pārtiku īstenošana un administrēšana.

Šajā jomā īpaši svarīga ir sadarbība dalībvalstu līmenī starp dalībniekiem un organizācijām, piemēram, lauksaimniecības produktu ražotājiem, vides organizācijām un patērētājiem. Reģionam ir svarīgi vienoties par labāko praksi, lai to varētu piemērot un izplatīt dažādās valstīs. Praksi, kuru varētu sistemātiski piemērot dažādi dalībnieki, būtu jāpieņem no iepriekšējām lauksaimniecības attīstības programmām jaunajā programmas periodā. Tāpat būtu jāmeklē metodes, ar kurām pilnveidot minerālmēsli un enerģijas izmantošanu⁽¹⁷⁾.

8. Fosfora un slāpekļa emisijas samazināšana, efektīvāk attīrot notekūdeņus.

8.1. EESK uzskata, ka ES Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas⁽¹⁸⁾ pilnīga piemērošana ir visnozīmīgākais solis, lai samazinātu slāpekļa un fosfora emisijas. Nozīmīgs pasākums ir arī fosfora efektīvāka atdalīšana, piemērojot HELCOM ieteikumu 28E/5. Ņemot vērā Baltijas jūras satraucošo stāvokli, pašreizējās ES prasības attiecībā uz ieviešanas termiņu nav pietiekami stingras. Ir vajadzīgi vērienīgāki mērķi. EESK uzsver, ka jāpaaugstina mehāniskās un ķīmiskās attīrīšanas procesa efektivitāte, jo tās ir rentablas metodes un ātri dod rezultātus.

⁽¹⁶⁾ Būtu jānodrošina, ka tiek efektīvi īstenoti ES Ūdens pamatdirektīvā minētie integrēti upes baseina apsaimniekošanas plāni. Ūdens aizsardzību lauksaimniecībā var veicināt, izvairoties par prioritārām ekoloģiski jutīgām teritorijām.

⁽¹⁷⁾ Lai samazinātu lauksaimniecības radīto slodzi Baltijas jūrai, lauksaimniecības politikā ir vajadzīgi jauninājumi gan plānošanas, gan pasākumu īstenošanas jomā. Viens iespējams jaunas prakses piemērs varētu būt brīvprātīga konkurētspējīga izolēšana agrovides sistēmā. Paskaidrojums: konkurētspējīga solīšana ir brīvprātīgs pasākums, kas īstenojams tajās jomās, kurās barības vielu noplūdes risks ir visaugstākais un aizsardzības pasākumu rentabilitātes koeficients ir visaugstākais. Pamatojoties uz cenas piedāvājumu, valsts pārvaldes iestādes maksā lauksaimniekam atbilstīgi to pasākumu labvēlīgajai ietekmei uz vidi, kas attiecas uz katru programmai piedāvāto jomu, nevis maksā vienotas likmes subsīdijas kā pašlaik.

⁽¹⁸⁾ Padomes Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu.

8.2. *John Nurminen* fonds ir labs piemērs tam, kā organizēta pilsoniskā sabiedrība var rīkoties, lai aizsargātu Baltijas jūras vidi. *John Nurminen* fonda projekts par tīru Baltijas jūru paredzēts, lai galvenokārt apturētu Baltijas jūras eitrofikāciju un veidotu ekoloģisko izpratni par Baltijas jūras stāvokli ⁽¹⁹⁾. Tas pirmām kārtām virzīts uz pasākumiem, kas visātrāk un visrentablāk iedarbojas uz Baltijas jūras dabas vidi un vispārizmantojamām vērtībām. No fonda finansē pasākumus, lai, piemēram, pilnveidotu Baltijas jūrā novadāmu pilsētas notekūdeņu ķīmisku attīrīšanu no

fosfora. Priekšrocība fondam, kas ir aktīvs vides aizsardzības dalībnieks, ir arī tā, ka fonds ir bezpeļņas organizācija, tas ir elastīgs un uz to neattiecas birokrātiski ierobežojumi.

8.3. EESK uzskata, ka aktīvas pilsoniskās iniciatīvas var būt ļoti nozīmīgas pat tajās teritorijās, kuras parasti pārvalda valsts sektors. Protams, privātā un trešā sektora īpašās zināšanas, prasmes un pieeja var papildināt valsts sektora īstenotos pasākumus.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽¹⁹⁾ <http://www.johnnurmisenaaio.fi/?lang=en>.